

ПРОГРАМ РАДА¹
ISS/KS H054
Етарска уља

Овај програм рада донет је на седници Комисије која је одржана 16. септембра 2013. године, а одобрио га је Стручни савет за опште области стандардизације на седници одржаној дописним путем (преписком) у периоду од 18. децембра до 25. децембра 2013. године.

1 Увод

Предмет рада Комисије за стандарде и сродна документа KS H054, *Етарска уља* (у даљем тексту: Комисија KS H054) јесте стандардизација спецификација за етарска уља и метода испитивања.

Комисија за стандарде прати рад Техничког комитета ISO/TC 54, *Етарска уља*, Међународне организације за стандарде (ISO), и делимично Техничког тела CEN/SS C01, *Прехрамбени производи* (само стандарди за етарска уља), Европског комитета за стандардизацију (CEN).

Комисија KS H054 образована је решењем директора Института за стандардизацију Србије о образовању комисије бр. 05-03-138/4 од 8. априла 1991. године. Тренутно активна комисија KS H054 формирана је решењем директора Института бр. 523/16-26-01/2012 од 28. августа 2012. године, а на основу одлуке Стручног савета за опште области стандардизације о утврђивању предлога за образовање комисије за стандарде и сродне документе бр. 1865/55-20-02/2012 од 19. јула 2012. године.

Комисија KS H054 је образована ради:

- доношења, преиспитивања и повлачења српских стандарда и сродних докумената у наведеној области рада, у складу са Интерним правилима и упутствима Института за стандардизацију Србије;
- обезбеђивања усаглашености српских стандарда и сродних докумената са европским и међународним стандардима у наведеној области рада;
- учествовања у изради и преиспитивању стандарда и сродних докумената које доносе европске и међународне организације за стандардизацију у наведеној области рада, и
- других активности које предложи надлежни стручни савет.

---

¹ При преводу на енглески језик треба користити израз „BUSINESS PLAN”.

Комисија KS H054 има задатак да доноси потребне одлуке и обавља послове у вези са преузимањем свих европских стандарда и сродних докумената из надлежности Техничког тела CEN/SS C01, *Прехрамбени производи* (само стандарди за етарска уља). Такође, за предмете стандардизације из области рада Комисије KS H054 за које не постоје европски стандарди и сродни документи и не предстоји њихово доношење, Комисија може да донесе одлуку о преузимању међународних стандарда и сродних докумената, а уколико они не постоје и не предстоји њихово доношење, може да донесе одлуку о преузимању националних стандарда и сродних докумената других земаља, као и о доношењу изворних српских стандарда и сродних докумената.

2 Пословно окружење

2.1 Опште

Биљни свет синтетише једињења неопходна за опстанак живог света. Употреба биља је стара колико и човечанство. Користећи биље у свакодневној исхрани, човек је постепено уочавао његова лековита својства. Употреба биља у циљу лечења нашла је временом потврду и у науци. До почетка XX века скоро 90 % лекова било је на бази природних препарата, након чега је уочена тенденција употребе синтетичких препарата при производњи лекова. Последњих деценија интерес светске индустрије, условљен великим економским притиском с једне стране и заштитом природе с друге стране, поново се усмерава ка биљним сировинама.

Данас је познато око 18 000 ароматичних и 60 000 лековитих биљака. Лековите и ароматичне биљке представљају значајан природни ресурс. У свету се користи око 35 000 врста, како у званичној тако и у традиционалној медицини, од којих већина има локални значај.

Ароматичне биљке су извор етарских уља. Етарска уља биљкама дају карактеристичан мирис и арому. То су лако испарљиве уљасте течности добијене из ароматичних биљака различитим физичким поступцима.

Данас се различите индустрије окрећу алтернативним, природним и еколошки прихватљивим ресурсима у потрази за новим антибиотицима, антиоксидансима и осталим заштитним агенсима. Биолошка активност уља се може поредити са дејством синтетичких фармацеутских препарата.

2.2 Квантитативни показатељи пословног окружења

Светска годишња производња етарских уља се процењује на отприлике 50 000 тона, од чега 50 % чине цитруси уља (наранџа, лимун, мандарина, грејпфрут), а 20 % уља биљних врста рода *Mentha*. Остатак се углавном добија из ароматичних биљака фамилија *Rutaceae* (Citrus врсте), *Lamiaceae* (Labiates), *Apiaceae* (Umbelliferes), *Asteraceae* (Composites) и *Myrtaceae* (Eucalyptus врсте).

Разноврсност агроеколошких услова у нашој земљи омогућава гајење веома различитих лековитих и ароматичних биљака. Развој плантажне производње у Србији почиње двадесетих година прошлог века. Ова производња се релативно брзо ширила тако да је педесетих година постојало око 15 до 20 биљних врста у производњи. Данас се у плантажној производњи, на већим или мањим површинама, налази 40–50 врста. Неке од њих се уводе у производњу повремено, у складу са потражњом на тржишту. Може се рећи да у нашој земљи у редовној производњи има око 20 врста.

У укупно произведеној количини етарских уља, на првом месту је етарско уље клеке (*Juniperi aetheroleum*).

На основу вишегодишњих података (1996–2002. године) извоз етарских уља из Србије кретао се од 1 200 до 5 600 kg годишње. Најмањи извоз је остварен 1997. године – 1 226 kg, а највећи 2002. године – 5 661 kg. Вредност извоза етарских уља била је од 89 637 до 296 572 USA \$.

2.3 Захтеви тржишта

Захтеви стандарда и сродних докумената из области етарских уља, које израђује Комисија KS H054, служе као основа за комерцијалне спецификације етарских уља у трговини, као и за проверу квалитета тих производа. Купци стандарда из надлежности поменуте комисије припадају свим деловима ланца хране, али су то, пре свега, произвођачи етарских уља, трговци, као и акредитоване лабораторије за испитивање и контролу наведених производа. Пошто су стандарди из надлежности Комисије KS H054 у широкој употреби, њихово редовно ажурирање је неопходно.

2.4 Аспекти животне средине

Комисија KS H054 израђује стандарде који се односе на спецификације и методе испитивања етарских уља. Имајући то у виду, објављени стандарди нису у директној вези са заштитом животне средине.

Међутим, економски раст и отварање тржишта може потенцијално имати негативан утицај на животну средину. Узимајући у обзир овакав развој догађаја, постављање темеља за ефикасну и еколошки прихватљиву производњу представља изазов за произвођаче. Први корак је едукација пољопривредних произвођача, као и припремне активности на интегрисању политике заштите животне средине (земљишта и воде) увођењем одговарајућих агроеколошких мера. Ове мере се односе, пре свега, на смањење употребе минералних ђубрива и пестицида за гајење лековитог и ароматичног биља. Пажња се све више усмерава на производњу и сакупљање на органски начин. Основни циљ органске производње лековитог биља јесте добијање производа високог квалитета, примена органских ђубрива и даљи развој производње уз очување екосистема. Ово нарочито важи за угрожене врсте, као и за оне за којима је повећана потражња.

3 Очекиване користи од рада Комисије KS H054

Очекиване користи од рада Комисије су следеће:

- успостављање принципа и правила за спецификације и методе испитивања етарских уља;
- усаглашавање националних стандарда са међународним и европским стандардима;
- олакшавање веза између произвођача, дистрибутера и крајњих потрошача;
- заштита потрошача.

Кроз примену српских стандарда који за основу имају међународне и/или европске стандарде, очекивано је да се испуне битни захтеви у погледу квалитета етарских уља. Овим путем домаћи производи стичу потребне предуслове за постизање конкурентности у погледу квалитета на светском и европском тржишту, као и за лакшу слободну трговину. Такође, применом ових стандарда обезбеђују се предуслови за заштиту крајњих корисника на домаћем тржишту.

4 Заинтересоване стране

Све заинтересоване стране у Републици Србији позване су да узму учешће у раду ове комисије, уз осигуравање равноправног учешћа и заступљености свих заинтересованих страна. Могуће је и учешће у статусу посматрача, под одређеним условима који су утврђени Интерним правилима стандардизације – Део 2: Образовање и рад комисија за стандарде и сродне документе.

У раду Комисије KS H054 учествују произвођачи етарских уља, акредитоване лабораторије за испитивање и контролисање производа и научно-истраживачке институције (наведени у решењу о образовању Комисије).

Задатак ове комисије јесте да у наредном периоду укључи што је могуће више представника заинтересованих страна.

5 Циљеви и стратегије за остваривање циљева

5.1 Циљеви

- Усвајање стандарда из области спецификација и метода испитивања етарских уља, у складу са Интерним правилима Института;
- Усаглашавање националних стандарда и сродних докумената са европским и/или међународним стандардима и сродним документима;
- Повећање броја националних стандарда из области рада Комисије KS H054 који настају преузимањем европских и/или међународних стандарда методом превођења на српски језик или бар одржавање постојећег броја националних стандарда на српском језику;

- Преиспитивање свих српских стандарда у року од 5 (пет) година од њиховог објављивања и доношење одлуке о повлачењу оних националних стандарда и сродних докумената на српском језику који имају исти предмет и подручје примене као европски или међународни стандард или сродни документ;
- Примена основних принципа стандардизације;
- Промовисање интереса Института за стандардизацију Србије.

5.2 Стратегије за остваривање циљева

- Праћење рада Техничког комитета ISO/TC 54 и делимично Техничког тела CEN/SS C01, као и преузимање нових стандарда и сродних докумената;
- Укључивање српских стручњака и експерата у рад наведених техничких комитета;
- Повећање броја представника заинтересованих страна које ће учествовати у раду Комисије;
- Спровођење периодичних систематских преиспитивања свих стандарда и сродних докумената израђених од стране Комисије KS H054 како би се обезбедила валидација примене за све заинтересоване стране које користе ове стандарде;
- Ревидирање текстова повучених националних стандарда објављених на српском језику у складу са новим издањима европских или међународних стандарда да би се одржао или повећао број објављених националних стандарда насталих преузимањем европских и/или међународних стандарда на српском језику;
- Обука чланова Комисије KS H054 за упознавање са ревидираним Интерним правилима Института.

6 Фактори који могу утицати на испуњење и имплементацију програма рада

- Недовољно учешће домаћих стручњака у доношењу српских стандарда и сродних докумената;
- Незаинтересованост стручне јавности за учешће у јавној расправи и достављању примедба и предлога у вези са нацртима српских стандарда и сродних докумената који се стављају на јавну расправу;
- Недостатак финансијских средстава који онемогућава обезбеђење одговарајућих превода и упућује на преузимање стандарда методом проглашавања/прештампавања, што умањује кредибилитет ових стандарда у пословном окружењу;
- Неблаговремено достављање предлога заинтересованих страна за доношење српских стандарда при изради плана рада Комисије;
- Недовољно придавање значаја раду чланова комисија за стандарде и њихова оптерећеност текућим пословима у матичним организацијама које су их делегирале, а то може да доведе до недовољног учешћа чланова Комисије на седницама, а самим тим и до одступања од плана доношења стандарда.

7 План активности

Активности Комисије KS H054 у наредних пет година усклађене су са плановима рада Комисије кроз:

- планове доношења, преиспитивања и повлачења српских стандарда и сродних докумената у наведеној области рада, у складу са Интерним правилима и упутствима;
- обезбеђивање усаглашености српских стандарда и сродних докумената са европским и међународним стандардима у наведеној области рада;
- учествовање у изради и преиспитивању стандарда и сродних докумената које доносе европске и међународне организације за стандардизацију у наведеној области рада;
- друге послове које предложи надлежни стручни савет.

8 Корисни линкови за све наведене активности

Ради информисања чланова Комисије, наведени су следећи корисни линкови:

http://www.iss.rs/tc/?national_committee_id=205

http://www.iss.rs/tc/work_programme.php?national_committee_id=205

http://www.iso.org/iso/home/standards_development/list_of_iso_technical_committees/iso_technical_committee.htm?commid=48956

http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=48956&development=on

http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=48956&published=on

<http://www.cen.eu/cen/Sectors/TechnicalCommitteesWorkshops/CENTechnicalCommittees/Pages/default.aspx?param=6318&title=Food%20Products>

<http://www.cen.eu/cen/Sectors/TechnicalCommitteesWorkshops/CENTechnicalCommittees/Pages/WP.aspx?param=6318&title=Food%20Products>